

FIGUUR 2

Glyptoxoceras rugatum, reconstructie ($\times 0,35$) gebaseerd op materiaal uit het late Maastrichtien van het Carnarvon Bekken (Australië), ontleend aan HENDERSON et al. (1992).

- vanwege zijn grootte (windingshoogte 19,2 mm intercostaal; 20,6 mm costaal), en lengte (16,4 cm);
- vanwege het feit dat een deel van de woonkamer aanwezig is, en de laatste luchtkamers korter zijn dan de voorgaande en minder ribben hebben; met andere woorden, dat de suturen dichter op elkaar staan. Dit wijst erop dat het exemplaar volgroeid was. Met uitzondering van de zesde luchtkamer (gerekend vanaf de woonkamer) (figuur 1) die geheel is opgevuld, is sediment slechts gedeeltelijk in alle andere luchtkamers alsook in de woonkamer doorgedrongen. De windingsbreedte/-hoogte ratio, gemeten voor luchtkamer 6 is 0,8. De rib index is 5. Ook details van sutuur en versiering (ribben) en windingsdoorsnee corresponderen goed met materiaal dat door KENNEDY (1987), HENDERSON et al. (1992) en KENNEDY & HEN-

DERSON (1992) is afgebeeld, zodat over determinatie als *G. rugatum* geen twijfel kan bestaan.

DANKWOORD

We bedanken de firma Ankerpoort (Maastricht) voor het geregeld openstellen van de groeve 't Rooth (Bemelen) en R.W. Dortangs (Amstenrade) voor het maken van de dia's.

SUMMARY

REMARKABLE CRETACEOUS FOSSILS FROM LIÈGE-LIMBURG PART 5. A RECALCITRANT LITTLE SQUID

A recently collected specimen of the heteromorph (diplomoceratid) ammonite *Glyptox-*

oceras rugatum (Forbes, 1846) is remarkable in terms of size and state of preservation. Collected from the basal Nekum Member (Maastricht Formation, Late Maastrichtian), at the Ankerpoort-'t Rooth quarry (Bemelen), it preserves part of the body chamber and shows sutural approximation, suggesting it to be a fully-grown individual.

LITERATUUR

- BINKHORST VAN DEN BINKHORST, J.-T., 1861. Monographie des Gastéropodes et des Céphalopodes de la Craie supérieure du Limbourg, suivie d'une description de quelques espèces de Crustacés du même dépôt crétacé, avec dix-huit planches dessinées et lithographiées par C. Hohe, de Bonn. A. Muquardt (Brussel)/Muller Frères (Maastricht): vi, 83, 44 pp. (17 pls).
- HENDERSON, R.A., W.J. KENNEDY & K.J. McNAMARA, 1992. Maastrichtian heteromorph ammonites from the Carnarvon Basin, Western Australia. *Alcheringa*, 16: 133-170.
- JAGT, J.W.M., 1995. A Late Maastrichtian ammonite fauna in flint preservation from northeastern Belgium. *Mededeling Rijks Geologische Dienst*, 53: 21-47 (7 pls).
- KENNEDY, W.J., 1987. The ammonite fauna of the type Maastrichtian with a revision of *Ammonites colligatus* Binkhorst, 1861. *Bulletin de l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, Sciences de la Terre*, 56(1986): 151-267 (37 pls).
- KENNEDY, W.J. & J.W.M. JAGT, 1995. Lower Campanian heteromorph ammonites from the Vaals Formation around Aachen, Germany, and adjacent parts of Belgium and The Netherlands. *Neues Jahrbuch für Geologie und Paläontologie Abhandlungen*, 197: 275-294.
- KENNEDY, W.J. & J.W.M. JAGT, 1998. Additional Late Cretaceous ammonite records from the Maastrichtian type area. *Bulletin de l'Institut royal des Sciences naturelles de Belgique, Sciences de la Terre*, 68: 155-174 (6 pls).
- KENNEDY, W.J. & R.A. HENDERSON, 1992. Heteromorph ammonites from the Upper Maastrichtian of Pondichery, South India. *Palaeontology*, 35: 693-731 (10 pls).

NOOT

1. Voor deel 4 in deze reeks zie *Natuurhistorisch Maandblad*, 89(8): 183-186, 2000.

BOEKBESPREKING

BROEDVOGELS VAN HET OOSTELIJK HEUVELLAND

AVIFAUNAKARTERING LIMBURG, DEELGEBIEDEN VII 1996 EN VIII 1997

NOORDEN, B. VAN, 2001. Provincie Limburg, afdeling Groen, Maastricht. 92 pp. Prijs € 6,81, inclusief verzendkosten. Te bestellen bij de bibliotheek van het Gouvernement. Tel. 043-3897382.

"Met het gereed komen van dit rapport is de reeks 'Avifaunakartering Limburg' die in 1991 begon compleet. Er ligt nu een uit zeven rapporten bestaande serie waarin een beschrijving wordt gegeven van de Limburgse broedvogelbevolking. De rapporten zijn een uitvloeisel van de vlakdek-

kende broedvogelkartering in Limburg, waarvoor Gedeputeerde Staten in het voorjaar van 1990 het groen licht gaven."

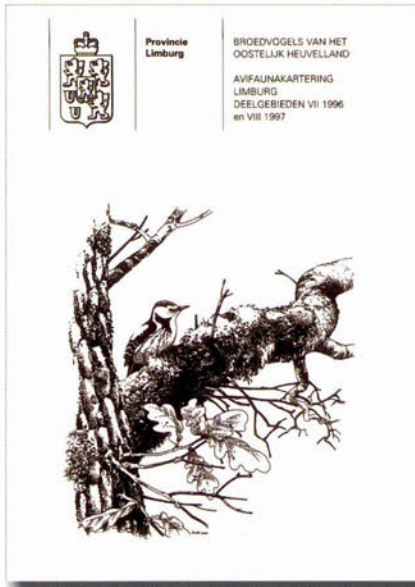
Zo begint de samenvatting van "Broedvogels van het Oostelijk Heuvelland", en het geeft kernachtig de betekenis van de reeks rapporten weer, die dus nu voltallig is. Het heeft bij elkaar heel wat jaren gekost, maar het resultaat mag er dan ook zijn.

In een prettig leesbare stijl is er weer een zeer informatief rapport van de provinciale drukpersen gerold. Dit deel beschrijft de resultaten van de veldwerkzaamheden in de jaren 1996 en 1997, van respectievelijk de Oostelijke Mijnstreek en Zuidoost Heuvelland. Deze twee gebieden worden gezamenlijk behandeld onder de naam Oostelijk Heuvelland. Het gaat om een totaal oppervlakte van 22.144 hectare. Hiermee

zijn dan ook de inventarisaties van de belangrijke Limburgse bosgebieden en de beekdalen voltooid.

In dit ruim 90 pagina's tellend rapport krijgen vele (Limburgse) vogelaars een helder antwoord op vragen als:

- Hoe staat het met het voorkomen van de Taigaboomkruiper in de Zuid-Limburgse bossen?
- Zijn de Bonte Vliegenvanger, Goudvink en Zwarte Specht echt zo zeldzaam in Zuid-Limburg?
- Welke vogelsoorten zijn nu karakteristiek voor het Boven-Geuldal, en hoe staat het daarmee?
- Wat zijn ornithologisch gezien nu de mooiste bossen van Zuid-Limburg?
- Hoe staan de sterk bedreigde akkervogelgemeenschappen er voor in het Oostelijke Heuvelland?

Voor veel broedvogelsoorten is nu voor het eerst in de geschiedenis een provinciedekkend overzicht beschikbaar. De grootste verrassingen in dit deelgebied waren wel de Taigaboomkruiper en de Middelste Bonte Specht. Over deze twee soorten zijn dan ook reeds eerder enkele artikelen gepubliceerd in het tijdschrift Limburgse Vogels. Maar naast deze twee juweeltjes van Limburgse broed-

vogels zijn er 15 Rode Lijst soorten aangetroffen en gekarteerd. De algemeenste Rode Lijst soort is de Geelgors (91 I territoria). Een goede tweede is de Groene Specht (218). De Patrijs (160) en de Steenuil (48) zijn al een stuk schaarser. Daarnaast komt een scala aan zeldzame en bedreigde soorten in het Oostelijke Heuvelland voor, zoals Ijsvogel, Oeverzwaluw, Kerkuil, Roodborsttapuit en Tapuit. Maar ook de voor Zuid-Limburg zeldzame soorten als Dodaars, Zomertaling, Porseleinhoen en Rietzanger zijn er waargenomen. Er zijn 32 algemene soorten alleen op aan- of afwezigheid per kilometerhok onderzocht. De algemeenste broedvogelsoorten die kwantitatief zijn onderzocht bleken Veldleeuwerik (1158), Boomkruiper (1080) en Roek (1074 paar). De balans is op te maken. De bossen worden ornithologisch gezien steeds een beetje beter. Uitzondering is de Grauwe Vliegenvanger, die sterk heeft te lijden van de toestand in zijn overwinteringsgebieden. De vogels van het agrarisch gebied hebben het steeds moeilijker; echte weidevogels komen niet voor en de Grauwe Gors sterft uit. Het Boven-Geuldal is ornithologisch toch erg mager. Voor een uitgebreider overzicht van de resultaten wil ik natuurlijk graag verwijzen naar het rapport of naar twee artikelen over het onderzoek in het tijdschrift Limburgse Vogels 7 (2) en 8 (3).

Zijn er dan geen minpuntjes te vinden over het rapport? Jammer dat het stedelijk gebied buiten

deze tellingen is gehouden. Het rapport is dus niet echt provinciedekkend; Europese Kanarie wordt bijvoorbeeld niet gedekt. Ook zijn er nog steeds geen provinciedekkende kaartjes gepubliceerd van enkele karakteristieke soorten. Enige uitzondering is de Kauw, die erg schaars in Zuid-Limburg blijkt te zijn.

En dan nu over de toekomst? Zeer verheugend is het dat de provincie Limburg niet stopt met de broedvogelkarteringen. In 1998 is reeds besloten om de provinciedekkende kartering te herhalen, weliswaar in een wat lagere frequentie. Daarnaast is er ook een monitoringsprogramma sinds 1998 gestart, waarbij in 108 vaste plots elk jaar alle broedvogelsoorten worden geteld door ervaren karteerders. Ik ben zeer benieuwd naar de eerste resultaten. En het nu voorradig zijn van de integrale broedvogelkartering heeft mede geleid tot het initiatief van een harde kern vogelkijkers in Limburg om na de Hens (1965) en de Ganzewles *et al.* (1985), een derde heuse Avifauna van Limburg uit te brengen.

U heeft het al begrepen! Voor iedere vogelaar die het Heuvelland van Zuid-Limburg een warm hart toedraagt en meer wil weten over de vogels en de belangrijkste vogelgebieden, is dit rapport een must.

Jan Joost Bakhuizen

RECENT VERSCHENEN

H. de Mars & L.H. Wortel, 2001. Herstelplan Schrieversheidevennen (Natuurmonument Brunsummerheide). 46 pp. IWACO, Maastricht. In opdracht van het Zuiveringschap Limburg en Waterschap Roer en Overmaas. Het rapport kan worden besteld door overmaking van € 12,50 (incl. verzendkosten) op rekeningnummer 13.12.01.018 van het Zuiveringschap Limburg in Roermond onder vermelding van "Herstelplan Schrieversheide", maar is ook in te zien in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Dit rapport beschrijft een onderzoek naar venherstel op de Schrieversheide, een onderdeel van het Beschermd Natuurmonument Brunsummerheide. De ecohydrologische analyse van dit ven maakt duidelijk dat het gaat om een uniek doorstroomstelsel met drie vennen. Het water stroomt daarin via een soort cascade van het ene ven naar het andere.

De werking van dit systeem en de fauna, flora en vegetatie worden in het rapport uitgebreid beschreven. Bijzondere plantensoorten zoals Klein blaasjeskruid, Echt duizendguldenkruid en Moeraswolfsklauw blijken rijkelijk vertegenwoordigd. Ook de

fraaie Snavelzegge-verlandingsvegetaties moet worden genoemd. Knelpunten zijn onder andere het dichtgroeien van de vennen, verzuring maar vooral de toestroom van sterk vervuild grondwater, afkomstig vanuit een hogerop gelegen vuilstort. Naast het gedeeltelijk opschonen wordt door middel van infiltratie van hemelwater afkomstig de daken van het bezoekerscentrum bovenop de stort, de schoonwatervoorraad in het ven vergroot. Het uitgewerkte plan is inmiddels ook uitgevoerd.

H. de Mars & L.H. Wortel, 2001. Terugkeer van de Slangewortel, ecohydrologisch herstelplan voor de Tangkoel (Hout-Blerick). 68 pp. Royal Haskoning, Maastricht in opdracht van Waterschap Peel en Maasvallei, Blerick. Het rapport kan worden besteld door overmaking van € 15,90 op rekening van 63.67.56.602 ten name van het Waterschap Peel en Maasvallei onder vermelding van "Tangkoel", maar is ook in te zien in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Tangkoel is een geëntrofeerd en verdroogd natuurgebied gelegen in een oude Maasmeander aan de voet van de terrasrand bij Hout-Blerick, op korte afstand van de Maas. Het bestaat uit moerasbos met een belangwekkende bronzone en een ondiepe (vis)vijver. Ten behoeve van een ecohydrologische systeembeschrijving is de zeer complexe bodemopbouw, het geohydrologisch systeem en de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit beschreven. Ook zijn flora en vegetatie in kaart gebracht, waarbij onder meer Bittere veldkers,

Dotterbloem en Gele dovenetel opvallen. Vooral drainage, het intensieve grondgebruik in de omgeving en een forse inlaat van eutroof water vanuit de Springbeek, worden gezien als de boosdoeners voor de sterke achteruitgang. Het rapport voorziet in een inrichtingsvisie en herstelmaatregelen. Het uitbaggeren van de visvijver is vanuit ecologisch perspectief niet noodzakelijk en gaat mogelijk zelfs gepaard met (verdere) verzakkingen in de oeverzones. Het instellen van een flexibeler peilbeheer maakt deel uit van het uitgewerkte maatregelenpakket. Daarnaast is een voorstel uitgewerkt voor een vispassage langs een oude molenplaats (Watermeule) op de Springbeek.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en de bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. "recent verschenen". Onvolledige opgaven worden niet opgenomen. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

Guido Verschoor

